

2. Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Київ: Факт, 1998. 468 с.
3. Кузякіна Н. Б. П'єси Миколи Куліша. Літературна і сценічна історія / Н. Б. Кузякіна. Київ: Радянський письменник, 1970. 454 с.
4. Лавріненко Ю. О. Розстріляне відродження: Антологія 1917–1933: Поезія–проза–драма–есеї / Упоряд., передм., післям. Ю. Лавріненка. Київ: Смолоскип, 2008. 976 с.
5. Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937–1938 роках. В 2 т., 2-е вид., доопрац. і доп. / Ред. кол.: С. Богунов та ін.; упоряд.: С. Кокін та ін. Т. 2. Київ: Сфера, 2003. IV, 624 с.
6. Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії / Ю. І. Шаповал; Акад. наук України, Ін-т нац. відносин і політології. Київ: Наук. думка, 1993. 349 с.

УДК 94(477.72)"2022":32.019.5(470+571)

Михайло ВАСИЛЕНКО,

здобувач 1 курсу другого (магістерського) РВО спеціальності А4.03 Історія та громадянська освіта Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Черемісін О.В., д.іст.н., проф.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ТА АУДІОВІЗУАЛЬНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНЩИНИ В 2022 РОЦІ

***Анотація.** Актуальність проведеного дослідження визначається тим, що у 2022 році російська федерація розпочала повномасштабне вторгнення, яке було названо нею “спеціальною воєнною операцією”. Під час бойових дій агресору вдалося захопити обласний центр Херсонської області – місто Херсон – і утримувати його під своїм контролем понад 8 місяців, протягом яких здійснювалася активна пропаганда серед місцевого населення. Наша наукова робота покликана охарактеризувати періодичні*

видання, які російська сторона використовувала для пропагандистського впливу на жителів Херсонщини.

Ключові слова: пропаганда, періодичні видання, телебачення, окупація

Саме поняття пропаганда, від латинського *proago* – поширювати, являє собою поширення будь-яких ідей в суспільстві, головною метою яких є маніпулювання розумом людини. Пропаганда існує давно, але свого розквіту вона набула в ХХ ст. у таких тоталітарних країнах як Нацистська Німеччина, Фашистська Італія та Радянський Союз. Розквіт пропаганди був спричинений збільшенню ролі засобів масової інформації у житті людини, тепер доносити свої наративи партії було в рази легше через появу кінематографу, збільшенню тиражів періодичних видань таких як газети, журнали, агітаційними плакатами були всіяні головні вулиці міст. Можна впевнено сказати, що пропаганда є в будь-якій країні, але її рівень всюди різний, а в недемократичних, тоталітарних державах влада тримається завдяки пропаганді. Пропаганда буває двох видів: внутрішньою, яка розрахована на пересічного громадянина всередині країни, та зовнішньою, яка працює проти іншої країни або цілого альянсу. Після закінчення Холодної війни і розпаду Радянського Союзу рівень як зовнішньої, так і внутрішньої пропаганди між країнам знизився. Але вже в 2014 році росія розпочинає проти України гібридну війну. Окупувавши Крим та розпочавши війну на Донбасі, країна агресор починає проводити інформаційну пропаганду проти України, використовуючи телебачення та Інтернет. Росія штампує тисячі фейків на будь-який смак від «хлопчика в трусиках, якого розп'яли на хресті»⁷ до того, що Україна не є самостійною державою і є всього лише «маріонеткою Заходу»⁸, російська пропаганда навіть оживила таке поняття, як «бандеровці». Але апогеєм російської пропаганди став початок повномасштабного вторгнення Росії на територію України.

У захопленні села та міста, крім військового контингенту, заходить і офіційна російська пропаганда. Херсонщина не стала винятком. Херсон став єдиним адміністративним центром, який змогла захопити російська армія з 2022 року, тому особливий аспект пропаганди був приділений саме цьому місту. Працюючи над дослідженням, нами було взято примірники «Надднепрянской правды» у кількості трьох екземплярів, два примірники «Комсомольской правды» та декларацію «Русский Херсон», також ми проаналізували роботу пропагандистських телеканалів «ВТВ Плюс» та «Таврия ТВ». Ці всі екземпляри нами були зібрані та збережені у період окупації правого берегу Херсонщини.

«Комсомольская правда» почала свою історію в 1925 р. як щоденна газета, що повинна була висвітлювати справи комсомолу. За свою столітню історію газета залишалася головним рупором пропаганди СРСР. Серед періодичних видань, вже після розпаду Радянського Союзу, газета зробила ухил на світське життя зірок, а після початку російської агресії проти України повернулася до своїх коренів.

«Надднепрянская правда» – херсонська газета, яка друкувалася з 1917 р. і була органом Херсонського обкому Компартії України та обласної ради народних депутатів⁹. До початку повномасштабного вторгнення газету видавали обмеженим накладом не більше 100 копій через проблеми з фінансуванням. Після окупації Херсону видавництво перейшло на сторону ворога і почало поширювати ворожу пропаганду на жителів Херсонщини.

Проаналізувавши газети «Надднепрянская Правда» та «Комсомольская Правда» за період липень – серпень 2022 р. можна сказати, що основна пропаганда стосується «ущемления» прав російськомовних, Майдану 2014, який вони називають державним переворотом, під час якого до влади потрапили «нацисти» і «бандерівці», та «спільної» історії Херсонщини, що «йде всю свою історію рука об руку із «старшим братом» Росією». Хоча періодичні видання вже не встигають за швидкісним потоком інформації і залишаються «вікном» у світ лише для людей похилого віку, у

яких немає доступу до альтернативної інформації, пропагандисти у своїх газетах зверталися також до молоді та закликали їх до поїздок в окупований ще в 2014 році Крим для відпочинку в літніх таборах, а також вони оголосили про початок вступної кампанії в університети Херсону та початок нового навчального року за російською програмою в усіх функціонуючих школах Херсонщини. Крім того, в газетах за цей період починається кампанія за референдум про вступ Херсонської області до складу російської федерації.

Апогеєм російської пропаганди на території Херсонщини стала декларація «Русский Херсон». 30 липня 2022 року в приміщенні Херсонського державного університету відбувся форум, який отримав назву «Мы вместе с Россией», в якому за словами пропагандистів прийняло участь близько 1000 делегатів із всіх районів Херсонської області. На цьому зібранні було проголошено основні принципи декларації, ось декілька з них написані мовою оригіналу:

- *«Недопустимость нацизма, фашизма, расизма в любых проявлениях, языковой и национальной дискриминации;*
- *Право на самоопределение народа Херсонской области и других народов и регионов;*
- *Приоритет традиционной русской славянской культуры и языка».*

Хоча в доктрині і зазначено про недопустимість мовної дискримінації, але поширеним явищем на окупованих територіях є викрадення україномовних жителів та ув'язнення їх у місцеві в'язниці та катівні, які в народі прозвали «взяли на підвал», в цих катівнях людей змушували зізнаватися, що вони наводили артилерію ЗСУ на об'єкти російської армії або були причетні до спонсорювання армії України.

Також крім екскурсу в історію в декларації в кількох абзацах описано майбутнє, яке очікує Херсонщину під керівництвом Росії, а саме інтеграція регіону в транспортну, інфраструктурну, енергетичну та портову систему російської федерації.

Крім періодичних видань, російська пропаганда взялась за телебачення на території Херсонщини. Було взято під контроль місцевий телеканал «ВТВ ПЛЮС», який до травня 2022 р. був повністю україномовним, але після захоплення, керівництво каналу пішло на співпрацю з окупантами і 10 травня 2022 р. телеэфір перейшов на російську мову. Телеканал займався розповсюдженням російської пропаганди та наративів про «один народ». 25 серпня українським хакерам вдалося зламати телеканал і в проміжку з 15:00 до 22:00 в ефірі були українські новини та пісні патріотичного характеру.

Своє мовлення телеканал припинив 18 жовтня 2022 р. у зв'язку з евакуацією на лівий берег Херсонщини. Керівництву телеканалу було оголошено підозру за співпрацю з російськими окупаційним режимом.

Крім перетворення вже існуючих каналів на рупори пропаганди було засновано окремий телеканал, який був створений на базі каналу «Скіфія» і отримав назву «Таврия ТВ». Директором телеканалу став Ісмаїл Абдуллаєв, який до цього був экс-директором пропагандистської телекомпанії «Оплот ТВ», яка вела свою діяльність на окупованій в 2014 р. території Донецька¹⁰. Одним із основних людей, які займалися пропагандою на окупованій території став Олександр Малькевич, який займався телеканалами «Мариуполь 24», «ЗаТВ» та «Таврия». Під час окупації Херсона він працював завідувачем кафедри журналістики і медіа комунікації в фейковому «Херсонском государственному университете». Програма телеканалу наповнена новинами про «українських бойовиків» які підло обстрілюють територію Херсону прицільно б'ючи по цивільному населенню, крім новин місцевого характеру. Ефірний час заповнюють такі програми: «СВОи дети», де пропагандисти розповідають про дітей, які живуть в окупації під постійними обстрілами з боку української сторони, окремої уваги варто приділити програмі «Зона оккупации», де ведучий розповідає про життя в Херсоні, що «знаходиться під окупацією України», «Мы дома» – програма, в якій беруть інтерв'ю в колаборантів Херсонщини

серед учасників можна відзначити «головного» колаборанта області – Володимира Сальдо, та представників освітян – Тетяну Томіліну та Тетяну Кузьміч. Крім пропагандистського матеріалу на телеканалі є програма «Культурный прогрев», де розповідається про культуру на окупованій території Херсонщини. Після звільнення Правобережжя Херсонщини телеканал переїхав у Генічеськ.

Як ми можемо помітити, пропаганда росії на окупованих територіях, а в нашому випадку на території Херсонщини, базується на трьох стовпах: історія, мова та віра. В цьому плані російська пропаганда розмиває будь-які кордони між Україною та росією, для них «коварный Запад» підступно розділив колись велику державу СРСР, щоб знищити росію. Тому нам, в свою чергу, потрібно боротися проти російської пропаганди, бо на жаль, більша половина Херсонщини все ще залишається під окупацією Росії, яка триває більше 4 років.

Список використаних джерел

1. Декларация «Русский Херсон». 2022. С. 22.
2. Комсомольская правда. Специальный выпуск «Освобожденные территории». 2022. № 7 (июль). С. 8.
3. Комсомольская правда. Специальный выпуск «Херсон». 2022. № 11 (август). С. 8.
4. Надднепрянская правда. 2022. № 6 (4 августа). С. 12.
5. Надднепрянская правда. 2022. № 8 (18 августа). С. 12.
6. Надднепрянская правда. 2022. № 9 (25 августа). С. 12.
7. Відеоматеріал. URL:
https://youtu.be/kgfkWExDrUQ?si=96f_ep1H1NXdfk4l (дата звернення: 04.04.2026).
8. Відеоматеріал. URL:
<https://youtu.be/RLhMmg6Hoh4?si=ByEAZcolsd-FnEFD> (дата звернення: 04.04.2026).

9. Енциклопедія сучасної України. Стаття «...». URL: <https://esu.com.ua/article-71518> (дата звернення: 04.04.2026).
10. Focus.ua. Пропагандист із ДНР... URL: https://focus.ua/voennye-novosti/525131-propagandist-iz-dnr-vozglavil-sozdannyi-v-okkupirovannom-hersoni-telekanal-tavriya#google_vignette (дата звернення: 04.04.2026).
11. Meduza. «Чтобы зрители верили...». URL: <https://meduza.io/feature/2023/04/27/chtoby-zriteli-verili-vse-budet-no-ne-srazu> (дата звернення: 04.04.2026).

УДК: 271.222УСЦ-284-4(477.7)(091)"192/193"(045)

Володимир ВІТРЮК,

викладач, здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю В8 «Богослов'я», освітньої програми «Богослов'я» Київської духовної академії і семінарії, м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРАКТИКИ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ УМОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОБНОВЛЕНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СИНОДАЛЬНОЇ ЦЕРКВИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ У 1920–1930-Х РР.

***Анотація.** Дослідження присвячене історії обновленського руху на Півдні України (Одеса, Херсон, Миколаїв, Сімферополь) у 1920–1930-х рр., зокрема процесам формування, діяльності та трансформації Української Синодальної Церкви (УСЦ). Проаналізовано механізми державної підтримки та репресивного впливу в контексті радянської політики щодо релігії, організаційно-правові аспекти функціонування церковних структур, а також причини занепаду обновленського руху. Особливу увагу приділено специфіці місцевої церковної ситуації, міжконфесійному конкурентному середовищу та соціально-політичним обмеженням, що визначали умови діяльності УСЦ. Джерельну базу дослідження становлять архівні*